

Pedagogisch protocol

't Kwekkeveld

Juli 2022

Basisschool 't Kwekkeveld
Cornelis Trompstraat 47
5481 GS Schijndel

Telefoon: 073-5492783

E-mail: info@bs-kwekkeveld.nl

Inhoud

1. [Visie Pedagogische Huisstijl](#)
2. [Uitwerking uitgangspunten Pedagogische Huisstijl](#)
3. [Incidenten registratie](#)
4. [Groepsproces](#)
5. [Fides](#)
6. [Wat doen wij om aan de groepsprocessen te werken?](#)
7. [Kwaliteitskaart Handelingsrepertoire leerkracht](#)
8. [Ongewenst gedrag](#)
9. [Gedragscode](#)
10. [Pestprotocol](#)
11. [Inventarisatie alternatieve aanpak: M5 methode](#)

1. Visie Pedagogische Huisstijl

We werken volgens de zes eigenschappen van de positieve pedagoog, beschreven door Ivo Mijland van Ortho Consult. We willen leerlingen vanuit autonomie begeleiden in hun proces van leren leren, leren leven en leren kiezen.

Op de eerste plaats is het belangrijk dat de leerkracht en de klas vanuit intrinsieke motivatie het gesprek aangaan. De leerlingen halen het meeste uit een lesdag, waarin vanuit een plezierig leerklimaat de les wordt ingericht. Er moet een plezierige werkrelatie zijn om tot succesvolle onderwijs te kunnen komen. Om bij dat wederzijdse plezier te komen, beschikken succesvolle pedagogen over de volgende zes eigenschappen:

1 Laat je kennen

Een succesvolle pedagoog is bereid om ook te laten zien wie hij of zij is, behalve de meester of juf. Als je je leerlingen wilt leren kennen, is het van belang om ook jezelf bloot te durven stellen en ook je kwetsbaarheid te durven tonen wanneer dat passend is. Je nodigt leerlingen op die manier uit om ook iets van zichzelf te laten zien

2 Het kind centraal

We hebben de neiging om onze eigen kennis en vaardigheden centraal te stellen. Waarom doe je niet/stop daarmee/doe normaal... zijn veelgehoorde zinnen. We stellen ons doel en ons vakmanschap voorop. We willen immers dat een leerling goede cijfers haalt, Hierdoor vergeten dat het in onze ogen ongewenste gedrag, gevoed wordt door een motivatie van de leerling. Als je de leerling centraal stelt, begin je met de situatie zoals die is, zonder oordeel. Als je de leerling(en) centraal stelt, voelen leerlingen zich gezien en gehoord. Dat zorgt in vrijwel alle situaties voor een wisselwerking, waarin de leerling ook jouw vragen en opdrachten serieus zal nemen.

3 Geef positieve aandacht

Vanuit onze Calvinistische grondslag, hebben we de neiging om onze feedback te richten op het probleem. We geven aandacht aan wat we niet willen. Dat terwijl wetenschappelijk bewezen is dat je meer krijgt van wat je niet wilt, als je feedback geeft op wat je niet wilt. Succesvolle pedagogen benoemen dingen waar ze wél tevreden over zijn. Er gebeuren teveel mooie dingen op een dag, die de moeite waard zijn om er aandacht aan te schenken.

4 Zie de dingen niet zoals jij bent

Vanuit onze eigen rugzak, beschouwen we elke situatie onbedoeld vanuit hoe we zelf zijn. We focussen ons dan op onze eigen koffer, terwijl de leerling vrijwel altijd een andere blik heeft op de situatie. We hebben de neiging om de ander te overtuigen dat er een negen getekend is, terwijl de leerling vanuit zijn positie een zes ziet. Onze overtuigingen zorgen ervoor dat we een gekleurd beeld hebben. Hoe je bijvoorbeeld reageert op pesten in de klas, wordt onbewust bepaald door wat er over pesten in jouw geschiedenisboekje staat geschreven.

5 Werk oplossingsgericht

Veel leerkrachten denken oplossingsgericht te werken. Ze helpen de leerling zo snel mogelijk aan een oplossing, vanuit de overtuiging dat een goede leerkracht de ander helpt. Onze blik op oplossingsgericht gaat echter niet uit van de oplossing van de leerkracht, maar over de

oplossingen van de leerlingen. Op deze manier werk je aan een onderwijsklimaat waarin leerlingen zich waardevolle deelnemer vinden aan het proces. De leerlingen gaan dan ervaren: ik kan het, ik kan het zelf en als ik het niet kan kan ik zelf hulpvragen stellen.

6 Wees geen zie-je-wel-ist

Veel situaties mislukken omdat we de zie-je-wel kaart trekken nog voor het schooljaar begonnen is. Denk aan de leerkracht die een lastige groep krijgt toegewezen. Onbewust beschouwen we zo'n situatie met een mislukkingsgemotiveerde blik. Die blik kent drie levels. We zien voor de start al de beren op de weg (dat gaat met deze klas niet lukken). We wachten bij de start van het onderwijs op de beren (we wachten net zo lang tot de beer er is en zeggen dan zie-je-wel) en ten derde delen we de waargenomen beren met anderen. Wie de zie-je-wel-bril afzet start elk uur, elke dag, elke maand en elk schooljaar met een nieuwe beginsituatie waarin mogelijkheden en kansen centraal staan.

2. Uitgangspunten Pedagogische Huisstijl

Wij streven naar een veilig klimaat voor alle leerlingen en leerkrachten. Er is rust in de school en iedereen houdt zich aan dezelfde afspraken. We hebben zeven uitgangspunten voor onze pedagogische huisstijl namelijk:

1. Veilige ondergrond om te leren
2. Prettige omgang met leerlingen
3. Iedere leerling wordt gezien
4. Veiligheid verbeteren: inzicht in incidenten
5. Afspraken helder hebben en naar handelen
6. Beleid bij Grensoverschrijdend gedrag
7. Goede aanpak voor bijzondere leerlingen

Het zichtbare leerkrachten gedrag voor deze uitgangspunten staan beschreven in de kwaliteitskaart "Handelingsrepertoire leerkracht".

3. Incidenten registratie

We hebben afgesproken dat we bij de volgende incidenten registreren:

1. Geweld/agressie van een kind/ouder
2. Echt pestgedrag
3. Ongeval (bij bijvoorbeeld de gym of buiten spelen) Er wordt bij MT een ongevallenregistratie gedaan. Dit document wordt naderhand gekoppeld binnen de *leerlingkaart in ParnasSys*.
4. Bijzondere situaties als herhaald weglopen e.d.

Het incident wordt kort en bondig beschreven in ParnasSys. Je gaat naar leerlingkaart > documenten > nieuwe notitie > categorie incidenten.

Één keer per kwartaal worden deze incidenten met MT en de veiligheidscoördinator doorgelopen om te kijken of er acties op gezet moeten worden.

In ParnasSys -> Overzichten -> Leerlingvolgsysteem -> Notities -> Notities per groep -> Alle groepen selecteren -> Volgende -> Categorie Incidenten -> Overzichten ophalen -> Even laden en dan komt het bestand erbij te staan -> PDF openen

4. Groepsproces

Gedurende het hele schooljaar wordt de groep begeleid om een goed pedagogisch klimaat te hebben en te houden. In een jaar komt men diverse fasen tegen die behoren bij een groepsproces. De leerkracht speelt in op de behoeften van de leerlingen tijdens zo'n groepsproces. Gedurende een jaar komt men de volgende fasen tegen in een groep:

- Forming (oriënteren):
'De kat uit de boom kijken fase'. Aftasten wat kan wel? Wanneer hoor je erbij? Rustig begin van het jaar. Deze fase duurt 2 weken.
- Storming (presenteren):
Erkenning zoeken en positie verwerven. Er ontstaan ruzies/botsingen. Rollen in de klas gaan zich aftekenen.
- Norming (normeren):
Groepsnormen worden duidelijker. Regels en normen worden vastgelegd. Wat mag en wat mag niet in de groep. Hoe gaan we met elkaar om? Hoe gaan we met problemen om? Kinderen benoemen de norm in plaats van de leerkracht.
- Performing (presteren):
De groep is een groep geworden. De rollen zijn verdeeld. De normen zijn vastgelegd.
- Termination (evalueren):
De groep gaat uit elkaar. Deze fase is vooral herkenbaar eind groep 8. Bij een negatieve groep kan het een opluchting zijn, bij een positieve groep kan het een emotioneel afscheid zijn, relativering van de goede sfeer zijn, mogelijk vervagen van groepsnormen.

5. Fides

Het team is geschoold op gebied van sociaal emotionele ontwikkeling. Op bs. De Vossenbergen werken we met de tools van Fides. Dit is ondersteunend voor het groepsproces.

'Fides' betekent 'vertrouwen'. Vertrouwen als kind, als jongere of als volwassene in jezelf. De Fides-methodiek wil via praktische en zichtbare manieren inzicht geven in jezelf en je omgeving. Om dit zichtbaar te maken is de methodiek o.a. gebaseerd op het gebruik maken van alledaagse 'symbolen'.

- BALLON

Bij het werken aan zelfvertrouwen en opkomen voor onszelf, is het belangrijk om een goede houding aan te nemen. Dit is te leren door ons een ballon voor te stellen in onze borst. We kunnen ons enorm opblazen. We kunnen ons een leeggelopen ballon voelen. Het fijnste is het om '1-ballon' te zijn. Een goede houding helpt om aardig over onszelf te denken. Andersom helpt aardig over onszelf denken ook bij het verkrijgen van een goede houding.

- DOMINO

Beeldt meeloopgedrag uit en geeft daarmee inzicht in groepsprocessen. Met voldoende moed en zelfvertrouwen (1 ballon) lukt het steeds beter om ons niet mee te laten voeren, maar om 'eruit te stappen'.

- OKEE - OJEE

Ons gedrag wordt erg bepaald door wat we denken. Door 'ojee en oké gedachten' te herkennen, krijgen we inzicht in ons gedrag. We leren hierdoor anders te handelen en daarmee de (vaak) irreële angsten en onzekerheden positief om te buigen.

- SLEUTELBOS

We zouden een probleem voor kunnen stellen als een gesloten deur. Om die deur te openen, hebben we een passende sleutel nodig. Als we een bos vol sleutels hebben, zit er bijna altijd wel eentje bij die past. We weten echter meestal niet meteen welke dat is. Aan de sleutelbos zit ook een grote sleutel. Met deze sleutel, die staat voor het vertrouwen dat er een oplossing is, gaan we sleutels proberen tot we de meest werkzame gevonden hebben.

- 100%

We accepteren wie we zijn en hoe we zijn en dat laten we ook zien. We zijn goed zoals we zijn.

- MATROESJKA

Is een hulpmiddel om onszelf en anderen duidelijk te maken hoe we ons voelen. Het helpt ons om fijne en minder fijne gevoelens te accepteren, om er beter mee om te gaan. Ze zijn er en gaan ook weer voorbij. Het kan ons ook laten zien dat gevoelens, over iets dat niet met ons te maken heeft, te diep binnenkomen. Dat we ervoor kunnen kiezen om het los te laten.

- RUGZAK

We hebben als het ware een onzichtbare rugzak. De hele dag maken we van alles mee en dat levert, samen met onze gedachten, allerlei gevoelens op. Deze ervaringen en de betekenis die we eraan gegeven hebben, hebben invloed op ons gedrag. Het is daarom belangrijk om met anderen te delen wat er in onze rugzak zit. Dan begrijpen we beter waarom we (of anderen) op bepaalde momenten reageren zoals we reageren.

6. Wat doen wij om aan de groepsprocessen te werken?

In week 1 en week 2 (De Gouden Weken) van het nieuwe schooljaar vindt er elke dag een activiteit plaats die gericht is op de groepsdynamiek en een activiteit die hoort bij de implementatie van Vier 't Geluk.

De week na een vakantie van minimaal twee weken vindt er elke dag een activiteit plaats die gericht is op de groepsdynamiek en een herhaling van Vier 't Geluk.

Week 1

	Groepsdynamiek	Vier 't Geluk
Maandag	Groepsdynamiek activiteit 1	Introductie hoofdpoter
Dinsdag	Groepsdynamiek activiteit 2	Werkvorm hoofdpoter
Woensdag	Groepsdynamiek activiteit 3	Introductie poster klas
Donderdag	Groepsdynamiek activiteit 4	Werkvorm poster klas
Vrijdag	Groepsdynamiek activiteit 5	Uitloop

Week 2

	Groepsdynamiek	Vier 't Geluk
Maandag	Groepsdynamiek activiteit 6	Introductie poster leerplein
Dinsdag	Groepsdynamiek activiteit 7	Werkvorm poster leerplein
Woensdag	Groepsdynamiek activiteit 8	Introductie poster buiten
Donderdag	Groepsdynamiek activiteit 9	Werkvorm poster buiten
Vrijdag	Groepsdynamiek activiteit 10	Uitloop

De week na een vakantie van minimaal twee weken

	Groepsdynamiek	Vier 't Geluk
Maandag	Groepsdynamiek activiteit	Herhaling hoofdposter
Dinsdag	Groepsdynamiek activiteit	Herhaling poster klas
Woensdag	Groepsdynamiek activiteit	Herhaling poster leerplein
Donderdag	Groepsdynamiek activiteit	Herhaling poster buiten
Vrijdag	Groepsdynamiek activiteit	Uitloop

Wekelijks

Groepsdynamiek: wekelijks 1 activiteit, kies een activiteit uit de database

Tijd: minimaal 30 minuten

Vier 't Geluk: wekelijks, zie hieronder

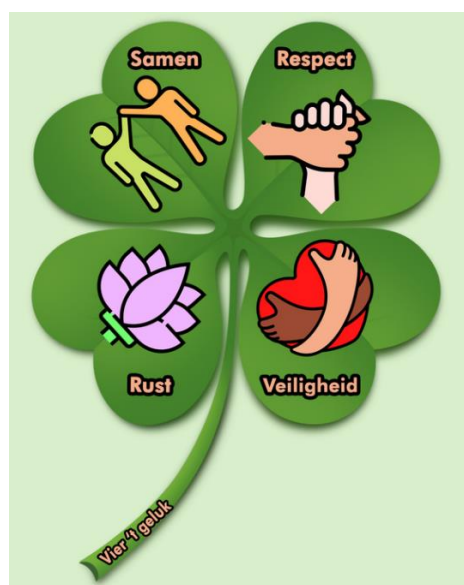
Tijd: maandag 15 minuten voor opstart gedragsdoel, vrijdag 15 minuten klassenvergadering + dagelijks 5 minuten evalueren

Op maandag start je met het gedrag dat je die week als doel stelt. Je bespreekt dit doel met de kinderen. Op het doelenbord hang je het klaverblaadje met magneet waarbij het gedragsdoel past. Je schrijft het gedragsdoel achter dit klaverblad. Gedurende de dag help je de kinderen om het positieve gedrag te laten zien.

Elke dag om 13.55 evalueer je met de kinderen op het gedragsdoel. Bij wie heb jij vandaag gezien dat het gedrag goed gelukt is? Sluit de dag positief af met de klas. In de database staan misschien ook werkvormen of activiteiten die je hiervoor in kunt zetten.

Op vrijdag evalueer je het gedragsdoel in een klassenvergadering en komt er een nieuw gedragsdoel voor de maandag erna. Het kan ook zijn dat je langer aan hetzelfde doel wilt werken. Kijk wat je klas nodig heeft.

Hoofdposter Vier 't Geluk

Posters leerlinggedrag

Klas

-
  - * Ik help een ander.
  - * Ik begrijp dat een andere leerkracht het anders doet.
  - * Ik ben mede verantwoordelijk voor de sfeer in de groep.
-
  - * Ik luister naar de ander.
  - * Ik behandel een ander zoals ik zelf ook behandeld wil worden.
-
  - * Ik werk op een manier, zodat een ander ook fijn kan werken.
  - * Ik laat iedereen in zijn/haar waarde.
  - * Ik vind het pas prettig in de klas, als iedereen het fijn heeft.
-
  - * Ik geef duidelijk mijn grenzen aan en respecteer de grenzen van de ander.
  - * Ik mag mezelf zijn, iedereen is uniek.
  - * Ik weet dat ik om hulp mag vragen.

Leerplein

-
  - * Ik los samen met anderen problemen op.
  - * Ik spreek andere leerlingen erop aan wanneer het stiller mag.
  - * Ik mag aangeven dat ik liever alleen werk.
-
  - * Ik ga netjes om met materialen van mezelf, anderen en de school.
  - * Ik ruim mijn spullen op en laat de werkplek netjes achter.
-
  - * Ik beweeg me rustig door de school. Dit zie je in mijn beweging en volume.
  - * Ik ga zo snel mogelijk naar de plek waar ik moet zijn.
-
  - * Ik wandel rustig door de gangen.
  - * Ik gedraag mij netjes ook als er geen leerkracht in de buurt is.

Buiten

-
  - * Ik los samen met anderen problemen op.
  - * Ik ben mede verantwoordelijk dat er fijn gespeeld wordt.
  - * Ik houd rekening met de ander
-
  - * Ik ga netjes om met materialen van mezelf, anderen en school.
  - * Ik luister naar de leerkracht die buiten loopt.
  - * Ik los problemen op door met elkaar in gesprek te gaan en vraag hulp als dat nodig is.
-
  - * Ik ga naar de leerkracht die buiten loopt als ik het zelf niet kan oplossen.
  - * Ik speel op een manier, zodat niemand daar last van heeft.
  - * Ik behandel een ander zoals ik zelf ook behandeld wil worden.
-
  - * Ik ga met een ander om zoals ik wil dat ze met mij omgaan.
  - * Ik luister naar alle leerkrachten en andere volwassenen.
  - * Ik weet dat ik om hulp kan vragen.

Posters leerkrachtgedrag

Klas

- * Ik laat leerlingen met ear zelfstandig problemen oplossen (herstelrecht).
- * Ik laat leerlingen zien dat er verschillen mogen zijn.
- * Ik benoem dat we een groep zijn.
- * Ik zorg ervoor dat ik elke leerling zie.
- * Ik geef het goede voorbeeld, zowel in taal als in handelen.
- * Ik spreek leerlingen aan met hun naam.
- * Ik geef aandacht aan iedere leerling.
- * Ik geef het juiste voorbeeld, ik laat gewenst gedrag zien.
- * Ik houd rekening met de verschillende behoeften van leerlingen
- * Ik zeg wat ik doe en ik doe wat ik zeg
- * Ik ben consequent.

Leerplein

- * Ik spreek alle leerlingen aan en begeleid waar nodig.
- * Ik spreek mijn vertrouwen uit dat samenwerken op de gang goed zal gaan.
- * Ik stimuleer leerlingen om elkaar te helpen.
- * Ik draag zorg voor een goede omgang met de materialen.
- * Ik stimuleer leerlingen voor een goede samenwerking.
- * Ik zorg voor rust in openbare ruimtes.
- * Ik bespreek wat er van de leerling verwacht wordt.
- * Ik spreek zacht en rustig.
- * Ik complimenteer op de gang.
- * Ik loop rustig door de gang.
- * Ik zorg voor opgeruimde gangen/kapstokken/leerplein.
- * Ik spreek leerlingen aan op gewenst gedrag.

Buiten

- * Ik stimuleer leerlingen om samen te spelen.
- * Ik geef kinderen handvatten om zelf problemen op te lossen.
- * Ik streef ernaar dat iedereen een fijne pauze heeft.
- * Ik bespreek met de leerlingen hoe om te gaan met de leefomgeving en met elkaar.
- * Ik stimuleer leerlingen om juist om te gaan met de buitenspeelmaterialen.
- * Ik oordeel niet, ik stel vragen.
- * Ik stimuleer gezellig samen spelen.
- * Ik geef leerlingen complimenten met betrekking tot het spel.
- * Ik benader leerlingen positief.
- * Ik ben zichtbaar als ik surveilleer en draag een hesje.
- * Ik loop rond tijdens het surveilleren en spreek leerlingen aan op gewenst gedrag.
- * Ik bespreek problemen z.s.m. alleen met de betrokkenen.

7. Kwaliteitskaart Handelingsrepertoire Leerkracht

Vakgebied	Pedagogische huisstijl
Algemeen doel	Een veilig klimaat voor alle kinderen en leerkrachten. Er is rust in de school iedereen houdt zich aan dezelfde afspraken. De manier waarop we naar kinderen kijken is binnen het hele EBC hetzelfde is. Leerkrachten denken in "Het kind is oké maar het gedrag niet".
Specifieke doelen (SMART)	Er is zichtbaar leerkrachtgedrag voor de 7 principes van Pedagogische huisstijl.
Veilige ondergrond om te leren	<p>Wij leren kinderen om elkaar een compliment te geven en te ontvangen.</p> <p>De groep eventueel betrekken bij het oplossen van een 'probleem' van een kind -> hoe kunnen we hem/haar helpen?</p> <p>We zorgen voor een goede sfeer in de klas -> de groep is daar samen verantwoordelijk voor.</p> <p>De eerste twee weken na de zomervakantie zijn de Gouden Weken. In deze weken vinden activiteiten plaats voor positieve groepsvorming.</p> <p>Iedere leerkracht kan ieder kind aanspreken op gedrag.</p> <p>Kinderen laten weten dat je fouten kan maken, je bent op school om te leren.</p>
Prettige omgang met leerlingen	Achter elk gedrag zit een positieve intentie. Aan elk gedrag zit een grens.
Iedere leerling wordt 'gezien'	<p>Een positieve start: als een kind 's morgens binnenkomt, begroeten we hem/haar bij de deur (goedemorgen, keuzegroet, check-in met smileys of vrije keus). Met ieder kind is er even kort contact: je bent gezien als kind. Let op signalen die een kind geeft.</p> <p>De eerste 15 minuten van de ochtend worden gebruikt voor interactie/even extra aandacht met een kind, bijvoorbeeld n.a.v. het eerste contact bij de deur.</p> <p>We creëren een sfeer waar het geven en ontvangen van complimenten aan elkaar normaal. Ieder kind krijgt elke dag minimaal 1 compliment op zijn/haar gedrag.</p> <p>We praten positief over een kind in de teamkamer. Bij grensoverschrijdend gedrag praten we rustig tegen het kind.</p> <p>We gebruiken emotionele ondertiteling: we geven taal aan wat we zien, zonder in te vullen.</p>

<p>Veiligheid verbeteren: inzicht in incidenten</p>	<p>Wanneer registreren? Geweld/ agressie kind/ ouder (dus geen klein ruzietje) Echt Pestgedrag Ongeval (bij bijvoorbeeld gym of buiten spelen) Er wordt bij MT een ongevallenregistratie gedaan. Dit document wordt naderhand gekoppeld binnen de Leerlingkaart in ParnasSys. Bijzondere situaties als herhaald weglopen e.d.</p> <p>Hoe registreren? Kort en bondig beschrijven in ParnasSys. Je gaat naar Leerlingkaart > documenten > nieuwe notitie > categorie incidenten.</p>
<p>Afspraken helder hebben en naar handelen</p>	<p>Afspraken en werkwijze borgen via kwaliteitskaarten. Via verbeterijd en studiedagen de dialoog hierover voeren en elkaar informeren en sterker maken.</p>
<p>Beleid bij grensoverschrijdend gedrag</p>	<p>Er wordt gewerkt met een grensoverschrijdend protocol. Protocol grensoverschrijdend gedrag 2022-2023.docx Kwaliteitskaart grensoverschrijdend gedrag STOP-methode.docx</p> <p>Waarbij we ons ervan bewust zijn dat maatwerk altijd nodig zal zijn.</p>
<p>Goede aanpak voor bijzondere leerlingen</p>	<p>Belemmerende, bevorderend factoren en onderwijsbehoefte op orde. Leerlingen met een OPP, doelen en aanpak zijn afgestemd in de groep en in de begeleiding buiten de groep. Dyslexie: dyslexieverdachte leerlingen hebben een HP zorgniveau 2 of 3. Leerlingen met een negatieve vaardigheidsgroei: hebben een plan waarin doelen en aanpak beschreven staan. Dit is gekoppeld aan handelen in de klas.</p>

8. Ongewenst gedrag

Wat doen we preventief tegen ongewenst gedrag?

- Aanpak Vier 't Geluk
- Fides
- Inzet Schoolmaatschappelijk Werker (signaleren en incidenteel gesprekken voeren met leerling en eventueel ouders)

We hebben het niet over regels en afspraken maar over het kindgedrag dat we willen zien. Wij benaderen kinderen op een positieve en een complimenterende manier.

Kleine voorvallen/minimaal ongewenst gedrag wordt opgelost door de leerkracht zelf.

Wat is ongewenst gedrag?

Als jij je niet aan de gedragsverwachtingen houdt omschreven op de Vier 't geluk posters en daar niet naar wil handelen.

Wat doen we met ongewenst gedrag? (niet luisteren naar de leerkracht, brutaal, weglopen etc.)

1: Ben en blijf consequent! Er volgt altijd een consequentie (bepaald door de leerkracht) en die consequentie wordt altijd nageleefd.

2: Kinderen die ongewenst gedrag vertonen halen hun 'verloren' tijd in na schooltijd om 14:00 uur of tijd inhalen tijdens de pauzes.

Wij geven er de voorkeur aan dat kinderen na schooltijd nablijven. Als het echt niet anders kan dan mag het ook onder de pauze. Er moet wel incidenteel toezicht zijn door collega of eigen leerkracht.

Mocht een kind niet na willen blijven en weg wil lopen dan houden we ze niet 'letterlijk' tegen aan de deur. Ouders moeten het kind terug komen brengen. Kan een kind niet na schooltijd blijven, dan wordt de tijd ingehaald in de pauze.

3: Ouders worden altijd op de hoogte gesteld.

Ons doel is dat we het als een gezamenlijk probleem zien. We vragen ouders hierover mee te denken en mee te laten werken.

4: Spullen die door kinderen opzettelijk vernield worden, worden vergoed door de ouders.

5. Incidenten worden genoteerd in ParnasSys: [zie incidentenregistratie](#)

Wat doen we bij herhaaldelijk ongewenst gedrag?

Bij herhaaldelijk ongewenst gedrag treedt het protocol Grensoverschrijdend gedrag in werking:

De leerkracht heeft dagelijks een signalerende rol op het gebied van ongewenst gedrag.

Bij incidenten maakt de leerkracht dit bespreekbaar met de leerling(en). De STOP-aanpak wordt ingezet bij herhaaldelijk ongewenst gedrag. Het schooljaar 2022-2023 gebruiken we als PILOT-jaar. [Kwaliteitskaart grensoverschrijdend gedrag STOP-methode.docx](#)

De **STOP-AANPAK** bestaat uit 3 fasen:

1. **Het kind laat grensoverschrijdend gedrag zien:**

De leerkracht vult het STOP-formulier in. Hierin staan vragen zoals: *Wat gebeurde er, wat heb je gedaan, welk gedrag wil je zien*. Dit formulier wordt met het kind besproken, ook ouders worden hiervan op de hoogte gebracht. [Invulformulier - dit gedrag moet stoppen .docx](#)

2. **Het kind laat voor de 2e keer grensoverschrijdend gedrag zien:**

De leerkracht vult hetzelfde STOP-formulier in als bij nr. 1. Ook hiervan wordt u als ouder op de hoogte gebracht.

3. **Het kind laat voor de 3e keer grensoverschrijdend gedrag zien:**

De leerkracht vult voor de 3^e keer het STOP-formulier in en brengt de directie op de hoogte.

De directie haalt in dezelfde week het kind op uit de klas en gaat met het kind in gesprek. Er wordt kort besproken welke 3 incidenten er zijn voorgevallen. De boodschap die gegeven wordt is: Dit gedrag gaat STOPPEN! Vervolgens krijgt het kind 2 keuzen:

a) Ik heb geen hulp nodig en kan dit alleen

b) Ik heb hulp nodig om het gedrag te stoppen.

De directie brengt u als ouder op de hoogte van dit gesprek.

Twee weken later volgt een evaluatiegesprek met het kind en de directie. Hoe ging het? Is het gedrag gestopt? Hoe voel je je daarbij etc. Wanneer het gedrag niet is gestopt wordt er in samenspraak met ouders gekeken naar een oplossing.

Relevante informatie met betrekking tot ongewenst gedrag wordt vastgelegd in ParnasSys.

Protocol

Bij ernstig grensoverschrijdend gedrag en de STOP-aanpak voorbij; wordt het schema met beschrijvingen van grensoverschrijdend gedrag gevolgd. Per beschrijving is een richtlijn gegeven. Iedere situatie vraagt echter om maatwerk en dus kan de aanpak per kind en situatie verschillen. De te hanteren aanpak wordt bepaald aan de hand van de situatie en de context waarin deze plaatsvindt. Het schema is een leidraad waarbij ook goed gekeken moet worden naar leeftijd en ontwikkelingsfasen.

[Protocol grensoverschrijdend gedrag 2022-2023.docx](#)

9. Gedragscode

Algemeen

Wij streven naar gelijkwaardigheid binnen de school wat inhoudt dat de volgende gedragingen niet worden getolereerd:

- Grappen met seksueel getinte, vernederende strekking naar anderen, zowel verbaal als non-verbaal.
- Seksueel getinte toespelingen of insinuaties direct of indirect. Wij bedoelen hier ook opmerkingen over of vragen naar uiterlijk en/of gedrag van een ander.
- Handtastelijkheden die als vernederend ervaren kunnen worden door een ander.
- Grof taalgebruik of schuttingtaal wordt in geen enkele situatie getolereerd, ook niet via internet.

Schoolse situaties

Leerlingen worden niet alleen bij een leerkracht thuis uitgenodigd. Wanneer een groep leerlingen een leerkracht bezoekt gebeurt dit alleen met instemming van de ouders en met medeweten van de directeur.

Nablijven

Wanneer leerlingen langer dan een kwartier moeten nablijven, worden ouders hiervan op de hoogte gesteld. Een leerkracht blijft nooit alleen op school met een kind.

Alleen met een leerling of leerlingen in een afgesloten ruimte.

Leerkrachten verblijven niet met een leerling en een afgesloten ruimte, zonder glas. De leerkracht moet met de leerling altijd goed te zien zijn door anderen.

Kleding

- Leerkrachten maken over kleding geen opmerkingen die kwetsend of als bewust prikkelend kunnen worden uitgelegd. Het dragen van een hoofddoek wordt toegestaan, maar niet tijdens de gymles als deze een gevaar op kan leveren.
- Ongelukjes: Indien er hulp geboden moet worden, wordt er rekening gehouden met de aanwezige mogelijkheden op school en de wensen van het kind. Er zijn op school altijd verschoningen aanwezig, maar als het kind vies(poepbroek) is worden ouders gebeld.

Lichaamscontact

Als je iets uitlegt of voor moet doen, terwijl je naast de leerling staat, mag je je enigszins over het kind heen buigen. Bij jongere leerlingen, met name bij kleuters, komen met enige regelmaat situaties voor waarin er wel enig lichamenlijk contact is en leerling/leerkracht heel dicht bij elkaar zijn. Ook bij motorische oefeningen of motorische leersituaties kan lichaamscontact noodzakelijk zijn. In deze situaties kan het binnen de context wenselijk zijn lichamenlijk contact te hebben of heel dichtbij te staan. Hierbij geldt wel dat zij (=de leerkracht) de leerlingen niet onnodig en niet ongewenst aanraken.

Knuffelen en op schoot nemen

Kinderen worden nooit tegen hun wil op schoot genomen. In de onderbouw kan het voorkomen dat kinderen op schoot genomen worden. Dit gebeurt alleen wanneer de kinderen dit zelf aangeven. In de bovenbouw gebeurt dit niet meer.

Vechtende leerlingen

Als vechtende leerlingen uit elkaar moeten worden gehaald en het lukt niet met woorden, dan worden ze met minimale aanrakingen door een volwassene uit elkaar gehaald.

Controleverlies

Soms kan het voorkomen dat een kind zijn/haar zelfbeheersing volledig verliest. Het kind dient dan tegen zichzelf in bescherming te worden genomen en in bedwang worden gehouden door middel van lichamenlijk contact. Dit is soms ook nodig ter bescherming van medeleerlingen, van anderen en zichzelf en is om die reden toegestaan. Hier geldt dat er sprake is van strikt noodzakelijk contact. Ouders worden hier van op de hoogte gebracht.

Kinderen aanraken, aanhalen

Een aai over de bol of een schouderklopje zijn goede pedagogische middelen. In het algemeen geldt hierbij: let erop of een kind hiervan gediend is.

Kinderen troosten en belonen

Kinderen hebben het recht aan te geven wat zij wel en niet als prettig ervaren bij troosten en belonen. Lichamenlijke aanraking kan bij het troosten heel goed zijn. Merk je dat een leerling dit niet wil, dan doe je dit niet. Spontane reacties blijven mogelijk, ook in de hogere groepen, waarbij de wensen van de kinderen altijd gerespecteerd moeten worden.

Kinderen zoenen

Leerkrachten zoenen geen kinderen, noch vragen ze om een zoen. Bij een enkele bijzondere gelegenheid zoals bij feliciteren of afscheid nemen van een kind uit de eigen klas (verjaardag kind, diploma-uitreiking, enzovoorts) is het de leerkracht toegestaan een zoen te ontvangen

en te geven indien een kind dat wenst en alleen in het bijzijn van anderen. Wanneer een leerling een leerkracht spontaan wil zoenen, hetgeen bij kleuters nog wel eens voortkomt, wordt dit toegelaten.

Leerlingen straffen

Er worden geen lichamelijke straffen gegeven, ook geen lichte tikken of daadwerkelijk knijpen in een arm.

Gymnastieklessen

- In de groepen 1 en 2 worden, indien nodig, kinderen geholpen met aan- en uitkleden. Zij worden gestimuleerd om dit zelfstandig dit te doen. Vanaf groep 3 worden de kinderen niet meer geholpen, tenzij er iets bijzonders is.
- Vanaf groep 4 kleden jongens en meisjes zich gescheiden om en hebben een eigen kleedkamer. De leerkracht kleedt zich (indien nodig) in een eigen ruimte om. Als de leerkracht de kleedlokalen in loopt wordt zijn/haar komst duidelijk aangekondigd door te kloppen. Dit geldt ook voor de leerlingen.
- Hulpverlening en uitleg bij een bewegingsuitvoering wordt met inachtneming van het karakter van deze gedragscode gegeven. Dit geldt ook voor uitleg tijdens de gymles. Hierbij zijn aanrakingen soms nodig.

Ongelukken in de gymzaal, douche- of kleedruimte

Lichamelijke aanrakingen zijn ter behandeling vaak noodzakelijk. Bij behandeling van een geblesseerde leerling zorgt de leerkracht ervoor dat er in principe een andere leerling of volwassene bij aanwezig is.

Eén op één- situaties in de gymzaal

Leerkrachten proberen te voorkomen dat zij alleen met een individuele leerling in een gymzaal of bijruimte van de zaal zijn.

Betreden kleed-/doucheruimte door de leerkracht

Leerkrachten betreden de kleed/douche ruimte als zij menen dat dit nodig is om de orde te bewaren. Bij het betreden van de kleedruimte wordt altijd even geklopt, zodat de komst is aangekondigd. De leerkracht kan altijd uit het oogpunt van “ordehandhaving” de kleed/douche ruimte betreden. De leerkracht waakt ervoor dat hij/zij nooit alleen met een kind in een ruimte is. De leerkracht gedraagt zich in de douche/kleedruimte in de geest van deze gedragscode.

Schoolreisje/schoolkamp

Tijdens een schoolkamp gelden dezelfde gedragsregels als in de normale schoolsituatie. In zijn algemeenheid geldt ook voor de schoolreisjes en de kampen dat een één op één – situatie zoveel mogelijk wordt voorkomen.

Het slapen

Jongens en meisjes slapen vanaf groep 6 gescheiden.

De begeleiding slaapt in een aparte ruimte, maar in incidentele gevallen kan het met het oog op orde noodzakelijk zijn dat de leiding slaapt in de slaapzaal van de groep, waarvoor hij/zij verantwoordelijk is.

Internet

- Kinderen maken gebruik van internet ter verrijking van het onderwijs om informatie te zoeken.
- De software van verschillende methodes zijn goede aanvullingen op het lesaanbod.
- De kinderen kunnen op onze school gebruik maken van internet. Het internet van onze school is beveiligd. Alle kind onvriendelijke sites zijn geblokkeerd.
- Er zijn met de kinderen afspraken gemaakt dat zij nooit persoonlijke informatie door mogen geven op internet.
- De leerkracht draagt zorg voor een omgeving waarin kinderen open kunnen vertellen wanneer zij op een ongewenste, onbedoelde site terecht komen.
- Regels en wetten met betrekking tot copyright worden in acht genomen.
- Foto's van de kinderen worden alleen op de site geplaatst als ouders daar schriftelijke toestemming voor hebben gegeven. Dit wordt ouders gevraagd tijdens de inschrijving, maar zij kunnen hier te allen tijde op terug komen.
- Wij plaatsen op de site geen foto's waar een kind alleen en helemaal op staat om te voorkomen dat de foto's van de site worden gehaald en voor andere doeleinden worden gebruikt.

Richtlijnen

Bij zaken die niet in dit document worden genoemd beslist de directie. Dit gebeurt zoveel mogelijk na overleg met het team of met het bestuur.

Deze gedragsregels dienen als richtlijnen gehanteerd te worden.

10. Pestprotocol

Pesten op school. Hoe ga je er mee om?

Pesten komt helaas op iedere school voor, ook bij ons. De piek van het pesten ligt tussen 10 en 14 jaar, maar ook in lagere en hogere groepen wordt er gepest. Een eventueel pestproject alleen is niet voldoende om een eind te maken aan het pestprobleem. Het is beter om het onderwerp regelmatig aan de orde te laten komen, zodat het ook preventief kan werken. Het is een probleem dat wij onder ogen zien en op onze school serieus aan willen pakken.

Daar zijn wel enkele voorwaarden aan verbonden:

- Pesten moet als probleem worden gezien door alle direct betrokken partijen: leerlingen (gepeste kinderen, Pesters en de zwiigende groep), leerkrachten en de ouders/verzorgers.
- De school moet proberen pestproblemen te voorkomen. Los van het feit of pesten wel of niet aan de orde is, moet het onderwerp pesten met de kinderen bespreekbaar worden gemaakt, waarna met hen regels worden vastgesteld.
- Als pesten optreedt, moeten leerkrachten (in samenwerking met de ouders) dat kunnen signaleren en duidelijk stelling nemen.
- Wanneer pesten ondanks alle inspanningen toch weer de kop opsteekt, moet de school beschikken over een protocol. Wanneer het probleem niet op de juiste wijze wordt aangepakt of de aanpak niet het gewenste resultaat oplevert dan is de inschakeling van een vertrouwenspersoon nodig, dit is de interne contactpersoon. De interne contactpersoon kan het probleem onderzoeken, deskundigen raadplegen en het bevoegd gezag adviseren.

Doel van dit pestprotocol

Alle kinderen hebben het recht zich in hun basisschoolperiode veilig te voelen, zodat zij zich optimaal kunnen ontwikkelen. Door gewenst leerlinggedrag en leerkrachtgedrag zichtbaar te maken, kunnen kinderen en volwassenen, als er zich ongewenste situaties voordoen, elkaar aanspreken op dit gewenste gedrag. Door elkaar te steunen en wederzijds respect te tonen, stellen we alle kinderen in de gelegenheid om met veel plezier naar school te gaan!

Leerkrachten en ouders uit de oudercommissie en medezeggenschapsraad onderschrijven gezamenlijk dit pestprotocol. Hoe willen wij met het pestprobleem omgaan?

- We besteden wekelijks 30 minuten aandacht aan de Groepsdynamiek d.m.v. activiteiten uit de database.
- We besteden op maandag en vrijdag 15 minuten, en dagelijks 5 minuten aan leerlinggedrag dat wij willen zien d.m.v. Vier 't Geluk.
- We werken met de instrumenten van Fides. Onderwerpen als veiligheid, omgaan met elkaar, rollen in een groep, aanpak van ruzies, etc. komen hierin aan de orde.
- Incidenten die te maken hebben met pesten en die tijdens de speeltijden plaatsvinden, worden genoteerd in ParnasSys, zodat elke leerkracht er kennis van kan nemen.
- Het voorbeeld van de leerkrachten (en thuis de ouders) is van groot belang. Er zal minder gepest worden in een klimaat waar duidelijkheid heerst over de omgang met elkaar, waar verschillen worden aanvaard en waar ruzies niet met geweld worden

opgelost maar uitgesproken. Agressief gedrag van leerkrachten, ouders en de leerlingen wordt niet geaccepteerd. Leerkrachten horen duidelijk stelling te nemen tegen dergelijke gedragingen.

Signalen van pesterijen kunnen o.a. zijn:

- Altijd een bijnaam, nooit bij de eigen naam noemen
- Zogenaamde leuke opmerkingen maken over een klasgenoot
- Een klasgenoot voortdurend ergens de schuld van geven
- Briefjes doorgeven
- Beledigen
- Opmerkingen maken over kleding
- Isoleren
- Buiten school opwachten, slaan of schoppen
- Op weg naar huis achter na rijden
- Naar het huis van het slachtoffer gaan
- Bezittingen afpakken
- Schelden of schreeuwen tegen het slachtoffer

Deze lijst kan nog verder worden uitgebreid: je kunt het zo gek niet bedenken of volwassenen en dus ook leerlingen hebben het bedacht. Leerkrachten en ouders moeten daarom alert zijn op de manier waarop kinderen met elkaar omgaan en duidelijk stelling nemen wanneer bepaalde gedragingen hun norm overschrijden.

Stelregel 1:

Een belangrijke stelregel is dat het inschakelen van de leerkracht niet wordt opgevat als klikken. Vanaf de kleutergroep brengen we kinderen dit al bij: je mag niet klikken, maar als je wordt gepest of als je ruzie met een ander hebt en je komt er zelf niet uit dan mag je hulp aan de leerkracht vragen. Dit wordt niet gezien als klikken.

Stelregel 2:

Een tweede stelregel is dat een medeleerling ook de verantwoordelijkheid heeft om een pestprobleem bij de leerkracht aan te kaarten. Alle leerlingen zijn immers verantwoordelijk voor een goede sfeer in de groep.

Stelregel 3:

Samenwerken zonder bemoeienissen:

School en gezin halen voordeel uit een goede samenwerking en communicatie. Dit neemt niet weg dat iedere partij moet waken over haar eigen grenzen. Het is bijvoorbeeld niet de bedoeling dat ouders naar school komen om eigenhandig een probleem voor hun kind op te komen lossen. Bij problemen van pesten zullen de directie en de leerkrachten hun verantwoordelijkheid (moeten) nemen en indien nodig overleg voeren met de ouders. De inbreng van de ouders blijft bij voorkeur beperkt tot het aanreiken van informatie, tot het geven van suggesties en tot het ondersteunen van de aanpak van de school.

Stelregel 4

Achter elk gedrag zit een positieve intentie. School en ouders onderzoeken wat het verlangen van de Pester is om via deze weg de situatie scherper in beeld te krijgen en het gedrag te veranderen.

Stelregel 5

Gesprekken zullen ten alle tijden meerzijdig partijdig zijn. Oog voor ieders belang; de gepeste, de Pester en de anderen (ouders, klasgenoten, leerkracht).

Aanpak van de ruzies en pestgedrag in vier stappen:

Stap 1: Er eerst zelf (en samen) uit te komen.

Stap 2: Op het moment dat een van de leerlingen er niet uitkomt, (in feite het onderspit delft en verliezer of zondebok wordt), heeft deze het recht het probleem aan de meneer of juf voor te leggen.

Stap 3: De leerkracht brengt de partijen bij elkaar voor een verhelderinggesprek en probeert samen met hen de ruzie of pesterijen op te lossen en (nieuwe) afspraken te maken. Bij herhaling van pesterijen/ ruzies tussen dezelfde leerlingen volgen sancties (zie bij consequenties).

Stap 4: Bij herhaalde ruzie/pestgedrag neemt de leerkracht duidelijk stelling en houdt een bestraffend gesprek met de leerling die pest/ruzie maakt. Fase 1 en 2 van bestraffen treden in werking (zie hieronder bij consequenties). Ook wordt er een melding gemaakt in ParnasSys bij incidenten. Als dit niet afdoende is gaat de Stop-aanpak ingezet worden. Daarmee hopen we te voorkomen dat we Fase 3,4 en 5 moeten gaan inzetten. In het Grensoverschrijdend protocol staat dit verder verwoord.

Consequenties

De leerkracht ziet dat een leerling wordt gepest (of de gepeste of medeleerlingen komen het bij hem melden) en vervolgens leveren stap 1 t/m 4 geen positief resultaat op voor de gepeste.

De leerkracht neemt duidelijk een stelling in.

De straf is opgebouwd in uit 5 fases; afhankelijk hoelang de Pester door blijft gaan met zijn /haar pestgedrag en geen verbetering vertoond in zijn/haar gedrag:

FASE 1:

- Een of meerdere pauzes binnen blijven.
- Nablijven tot alle kinderen naar huis vertrokken zijn.
- Een schriftelijke opdracht zoals een stelopdracht over de toedracht en zijn of haar rol in het pestprobleem.
- Door gesprek: bewustwording voor wat hij/zij met het gepeste kind uithaalt.
- Afspraken maken met de Pester over gedragsveranderingen. De naleving van deze afspraken komen aan het einde van iedere week (voor een periode) in een kort gesprek aan de orde.

FASE 2:

Een gesprek met de ouders, als voorgaande acties op niets uitlopen. De medewerking van de ouders wordt nadrukkelijk gevraagd om een einde aan het probleem te maken. De school heeft alle activiteiten vastgelegd in de journaals en de school heeft al het mogelijke gedaan om een einde te maken aan het pestprobleem.

FASE 3:

Bij aanhoudend pestgedrag kan deskundige hulp worden ingeschakeld zoals de schoolbegeleidingsdienst, de schoolarts van de GGD of schoolmaatschappelijk werk.

FASE 4:

Bij aanhoudend pestgedrag kan er voor gekozen worden om een leerling tijdelijk in een andere groep te plaatsen, binnen de school.

FASE 5:

In extreme gevallen kan een leerling geschorst of verwijderd worden.

Begeleiding van de gepeste leerling:

- Medeleven tonen en luisteren en vragen hoe en door wie er wordt gepest.
- Nagaan hoe de leerling zelf reageert, wat hij/ zij doet voor, tijdens en na het pesten.
- Huilen of heel boos worden is juist vaak een reactie die een Pester wil uitlokken. De leerling in laten zien dat je op een andere manier kunt reageren.
- Zoeken en oefenen van een andere reactie; bijvoorbeeld je niet afzonderen.
- Nagaan welke oplossing het kind zelf wil.
- Sterke kanten van de leerling benadrukken.
- Belonen (schouderklopje) als de leerling zich anders/ beter opstelt.
- Praten met de ouders van de gepeste leerling en de ouders van de Pester(s).
- Het gepeste kind niet overbeschermen bijvoorbeeld naar school brengen of "ik zal het de Pesters wel eens even gaan vertellen". Hiermee plaats je het gepeste kind juist in een uitzonderingspositie waardoor het pesten zelfs nog toe kan nemen.
- -Fides tools inzetten

Begeleiding van de Pester:

- Praten; zoeken naar de reden van het ruzie maken/ pesten (baas willen zijn, jaloezie, verveling, buitengesloten voelen).
- Laten inzien wat het effect van zijn/ haar gedrag is voor de gepeste.
- Excuses aan laten bieden, het onrecht herstellen bij de gepeste.
- In laten zien welke sterke (leuke) kanten de gepeste heeft.
- Pesten is verboden in en om de school: wij houden ons aan deze regel; straffen als het kind wel pest – belonen (schouderklopje) als het kind zich aan de regels houdt.
- Relatie leggen met gedragsverwachtingen van Vier 't geluk.
- Fides tools inzetten
- Kind leren niet meteen kwaad te reageren, leren beheersen, de "stop-eerst-nadenken-houding" of een andere manier van gedrag aanleren.
- Contact tussen ouders en school; elkaar informeren en overleggen. Inleven in het kind; wat is de oorzaak van het pesten?
- Inschakelen hulp; sociale vaardigheidstrainingen; Jeugdgezondheidszorg; huisarts; GGD.

Oorzaken van pestgedrag kunnen zijn:

- Een problematische thuissituatie
- Voortdurend gevoel van anonimiteit (buitengesloten voelen).
- Voortdurend in een niet-passende rol worden gedrukt.
- Voortdurend met elkaar de competitie aan gaan.
- Een voortdurende strijd om macht in de klas of in de buurt.

Adviezen aan de ouders van onze school:

Ouders van gepeste kinderen:

- a. Houd de communicatie met uw kind open; blijf in gesprek met uw kind.
- b. leer uw kind om te zeggen wat het wil en niet wil
- c. Als pesten niet op school gebeurt, maar op straat, probeert u contact op te nemen met de ouders van de Pester(s) om het probleem bespreekbaar te maken.
- d. Pesten op school kunt u het beste direct met de leerkracht bespreken.
- e. Door positieve stimulering en zgn. schouderklopjes kan het zelfrespect vergroot worden of weer terugkomen.
- f. Stimuleer eventueel uw kind tot het lid worden van een (sport)vereniging.
- g. Steun uw kind in het idee dat er een einde aan het pesten komt.

Ouders van Pesters:

- a. Neem het probleem van uw kind serieus. Achter elk gedrag zit een positieve intentie.
- b. Raak niet in paniek: elk kind loopt kans Pester te worden.
- c. Probeer achter de mogelijke oorzaak te komen.
- d. Maak uw kind gevoelig voor wat het anderen aandoet.
- e. Besteed extra aandacht aan uw kind.
- f. Stimuleer eventueel uw kind tot het lid worden van een (sport)vereniging.
- g. Corrigeer ongewenst gedrag en benoem het goede gedrag van uw kind.
- h. Maak uw kind duidelijk dat u achter de beslissing van school staat.

Alle andere ouders:

- a. Neem de ouders van het gepeste kind serieus.
- b. Stimuleer uw kind om op een goede manier met andere kinderen om te gaan.
- c. Corrigeer uw kind bij ongewenst gedrag en benoem goed gedrag.
- d. Geef zelf het goede voorbeeld.
- e. Leer uw kind voor anderen op te komen.
- f. Leer uw kind voor zichzelf op te komen.